

WHISTLEBLOWING

Helena Szewczyk

WHISTLEBLOWING

**Zgłaszanie nieprawidłowości
w stosunkach zatrudnienia**

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2020

Recenzja:

prof. zw. dr hab. Jerzy Wratny

Redaktor prowadzący:

Michał Zgutka

Redakcja:

Magdalena Mendys

Korekta:

Jerzy Lewiński

Projekt okładki:

Katarzyna Juras

Copyright © by Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2020

Copyright © by Helena Szewczyk

ISBN 978-83-66470-21-7

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa

tel. 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91

dział handlowy: jak wyżej, w. 108

e-mail: info@scholar.com.pl

www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: Mercurius

Druk i oprawa: MCP, Marki

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział 1. Whistleblowing w zakładzie pracy. Zarys problematyki	17
1.1. Pojęcie, istota i elementy składowe <i>whistleblowingu</i>	17
1.2. <i>Whistleblowing</i> jako narzędzie ujawniania nieprawidłowości (korupcji i innych nadużyć) w zakładzie pracy	21
1.3. <i>Whistleblowing</i> jako dokonywanie zgłoszeń naruszenia interesu publicznego a interesu stron stosunku pracy. Konflikt interesów	29
1.4. <i>Whistleblowing</i> jako działanie dla dobra wspólnego oraz dla dobra zakładu pracy	35
1.5. <i>Whistleblowing</i> jako przejaw demokracji w zakładzie pracy	43
Rozdział 2. Prawnomiędzynarodowe oraz europejskie podstawy <i>whistleblowingu</i> w stosunkach zatrudnienia	47
2.1. Dokumenty Organizacji Narodów Zjednoczonych	47
2.2. Konwencje i zalecenia Międzynarodowej Organizacji Pracy	49
2.3. Dokumenty Rady Europy	52
2.4. Akty prawa Unii Europejskiej	63
2.5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii (<i>whistleblowing</i>)	77
Rozdział 3. <i>Whistleblowing</i> w wybranych krajach	86
3.1. Uwagi wprowadzające	86
3.2. Wielka Brytania	87
3.3. Australia	91
3.4. Stany Zjednoczone Ameryki	94
3.5. Państwa członkowskie Unii Europejskiej	97
Rozdział 4. Ogólna charakterystyka ustawodawstwa krajowego w zakresie <i>whistleblowingu</i> w zakładzie pracy	104
4.1. Kodeks pracy i ustawa o związkach zawodowych	104
4.2. Kodeks postępowania cywilnego	108
4.3. Krajowe ustawy szczególne mające znaczenie dla <i>whistleblowingu</i> w zakładzie pracy	110

4.4. Ustawa o jawności życia publicznego (antykorupcyjna) – projekt	123
4.5. Ustawa o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary – projekt	135
Rozdział 5. Prawne pojęcie oraz konstrukcja prawna <i>whistleblowingu</i> w stosunkach zatrudnienia	143
5.1. <i>Whistleblowing</i> jako przedmiot regulacji prawnej. Podstawowe pojęcia	143
5.2. Definicja prawna <i>whistleblowingu</i> . Pojęcie prawne <i>whistleblowera</i>	145
5.3. Zakres podmiotowy <i>whistleblowingu</i>	151
5.4. Zakres przedmiotowy <i>whistleblowingu</i>	158
5.5. Rodzaje <i>whistleblowingu</i>	163
5.6. Procedura <i>whistleblowingu</i> w świetle Dyrektywy UE nr 1939/2019	171
5.7. Krajowa procedura <i>whistleblowingu</i> na przykładzie banków	178
Rozdział 6. <i>Whistleblowing</i> jako składnik treści stosunku pracy w zatrudnieniu pracowniczym	186
6.1. Ogólne obowiązki stron stosunku pracy w kontekście <i>whistleblowingu</i>	186
6.1.1. Obowiązek współdziałania stron stosunku pracy	186
6.1.2. Obowiązek lojalności stron stosunku pracy	190
6.1.3. Pracownicy obowiązek dbałości o dobro zakładu pracy w kontekście <i>whistleblowingu</i>	198
6.2. Prawo do <i>whistleblowingu</i> czy pracownicy obowiązek <i>whistleblowingu</i>	205
6.2.1. Prawo pracownika do dozwolonego <i>whistleblowingu</i>	205
6.2.2. W stronę pracowniczego obowiązku <i>whistleblowingu</i>	208
6.3. Nadużycie prawa podmiotowego przez sygnalistów. Odpowiedzialność sygnalistów z tytułu przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków	214
Rozdział 7. Prawo pracownika do tzw. dozwolonej krytyki pracodawcy w ramach <i>whistleblowingu</i>	220
7.1. Swoboda wypowiedzi a prawo pracownika do krytyki w stosunkach pracy ..	220
7.2. Dopuszczalność krytyki pracodawcy przez pracownika	227
7.3. Prawo do krytyki pracodawcy przedstawicielstw pracowniczych oraz niektórych grup społeczno-zawodowych pracowników	235
7.4. Granice dopuszczalnej krytyki pracodawcy i sankcje z tytułu ich przekroczenia	239
7.5. Zakres tzw. dozwolonej publicznej krytyki pracodawcy	244
Rozdział 8. Ochrona sygnalistów podejmujących działania w dozwolonych (nakazanych) granicach	248
8.1. Środki prawne przysługujące <i>whistleblowerom</i> na gruncie prawa pracy	248
8.1.1. Ochrona powszechna sygnalisty przed zwolnieniem z pracy	248
8.1.2. Szczególna ochrona trwałości zatrudnienia <i>whistleblowera</i>	256
8.1.3. Ochrona <i>whistleblowerów</i> przed działaniami odwetowymi, dyskryminacją i innym niekorzystnym traktowaniem	259

8.1.3.1. Pojęcie działań odwetowych	259
8.1.3.2. Rola i znaczenie dotychczasowych instytucji prawnych w zakresie ochrony sygnalistów	261
8.1.3.3. Zakres i środki realizacji następczej ochrony sygnalistów przed odwetem na tle prawa Unii Europejskiej	265
8.1.3.4. Regulacja ochrony przed działaniami odwetowymi w układach zbiorowych pracy i innych aktach wewnątrzzakładowych	274
8.2. Środki prawne przysługujące na gruncie prawa cywilnego, karnego i administracyjnego	276
8.2.1. Odpowiedzialność cywilnoprawna. Zakaz tzw. klauzul kneblujących ..	276
8.2.2. Odpowiedzialność karna. Ochrona przed odpowiedzialnością karną za ujawnienie danych oraz tajemnicy ustawowej	279
8.2.3. Środki administracyjnoprawne zapobiegające naruszeniu prawa w zakładach pracy wynikające z odrębnych ustaw	283
8.3. Rola przedstawicielstw pracowniczych oraz organów wyspecjalizowanych w ochronie praw pracowniczych i obywatelskich sygnalistów	286
8.3.1. Rzecznik Praw Obywatelskich	286
8.3.2. Państwowa Inspekcja Pracy	288
8.3.3. Rola i znaczenie Społecznej Inspekcji Pracy oraz przedstawicielstw pracowniczych we wspieraniu <i>whistleblowingu</i>	290
Rozdział 9. Ochrona prewencyjna sygnalistów w zatrudnieniu	297
9.1. Profilaktyka i polityka prewencyjna pracodawcy	297
9.2. Wewnętrzne procedury sygnalizowania nieprawidłowości. Zakładowe procedury zgłaszania naruszeń i systemy ochrony sygnalistów (<i>compliance</i>) .	301
9.3. Kodeksy etyki i inne dokumenty organizacji	314
Rozdział 10. Rozważania końcowe. Podsumowanie i wnioski <i>de lege ferenda</i>	319
Bibliografia	338
Indeks osób	372